

Герелица Н. Е.

Житомирский национальный агроэкологический университет

УПРАВЛЕНИЕ ПОСТАВКАМИ ОТДЕЛЬНЫХ ОБОРОТНЫХ СРЕДСТВ НА СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ

Резюме

Проанализированы возможности адаптации моделей логистики в условиях современного агробизнеса. Установлены определённые рамки использования математических методов для формирования величины оптимального размера заказа. Для значимости исследования и доведения его практического значения выполнены расчёты модели снабжения определённого вида оборотных средств, характерных для большинства сельскохозяйственных предприятий Украины.

Ключевые слова: материалопоток, закупочная логистика, оптимальный размер поставок, многономенклатурная поставка, суммарные расходы, сельскохозяйственное предприятие.

Herelytsia N. Ye.

Zhytomyr National Agroecological University

MANAGEMENT SUPPLY OF CERTAIN WORKING CAPITAL AT AGRICULTURAL ENTERPRISES

Summary

Its been analyzed the adaptation possibilities of logistic models to the conditions of modern agribusiness. The framework of mathematical methods for the formation of optimum size of the order values has been established. To prove the importance of research and its practical value delivery model calculations of some type of working capital have been performed, typical for most agricultural enterprises in Ukraine.

Keywords: traffic of stuff, supply logistics, economic order quantity, multitopic catering, total spending, agricultural enterprise.

УДК 336.226.1

Гринюк Р. М.

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРЯМОГО ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

Визначено взаємозв'язок між прямим оподаткуванням підприємств та їхньою інвестиційною діяльністю. Досліджено та запропоновано перелік загальних та часткових індикаторів інвестиційної ефективності прямого оподаткування підприємств, а також методику їхнього розрахунку. Проведено оцінку інвестиційної ефективності підприємств машинобудівного комплексу Волинської області на основі визначених показників.

Ключові слова: пряме оподаткування, інвестиційна діяльність, індикатори оцінки, інвестиційна ефективність прямого оподаткування, коефіцієнти навантаження за прямими податками.

Постановка проблеми. Прямі податки широко використовуються у світі з метою здійснення прямого впливу на поведінку суб'єктів господарювання. Пряме оподаткування повинне вирішити дуалістичне завдання: з одного боку, забезпечити достатні обсяги податкових надходжень до державного бюджету, а з іншого – сприяти розширеному відтворенню кожного суб'єкта господарювання шляхом реалізації прямими податками інвестиційної функції. Ефективність прямого оподаткування оцінюється на основі дослідження тенденцій релевантних макроекономічних показників: темпів зростання валового внутрішнього продукту, частки прямих податків у їхньому загальному обсязі, обсягів інвестицій за рахунок власних фінансових ресурсів та ін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Пошук оптимальної системи оподаткування здійснюється постійно як вітчизняними науковцями та практиками, так і провідними економістами Європи: І.О. Бланком, О. Василюком, В.П. Вишневським, О.М. Десятнюк, Т.І. Єфіменко, Ю.Б. Івановою, А.І. Крисоватим, А.Ф. Мельником, С.В. Мочерним, А.А. Пересадою, Д.Н. Серебрян-

ським А.М. Соколовською, О.М. Ястремською, Дж. Кейнсом, А. Смітом, У. Шарпом.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Як правило, усі дослідження зводяться до того, що існуюча система оподаткування повинна бути зорієнтована на структуру попиту споживачів, сприяння політиці зайнятості населення, забезпечення справедливості при розподілі доходів економічних агентів, використання мінімального набору інформації про приватних осіб та їхнє життя при визначенні фінансового стану. Ми вважаємо, що процес модернізації та інвестиційного зростання на підприємствах України пов'язаний з обмеженістю власних фінансових ресурсів, недосконалістю системи прямого оподаткування, а також з обмеженим доступом до інвестиційних ресурсів, а тому підлягає дослідженню впливу інвестицій на ефективність прямого оподаткування.

Мета статті полягає у дослідженні та формуванні оціночних індикаторів стану розвитку прямого оподаткування вітчизняних підприємств, у процесі впровадження яких прямі податки були спрямовані на виконання насамперед інвестицій-

ної функції, забезпечували можливості до зростання рівня ділової активності підприємства, його фінансової стійкості та незалежності від зовнішніх джерел фінансування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним із завдань розвитку як економіки, так і окремих суб'єктів підприємницької діяльності в сучасних умовах господарювання є підвищення прибутковості підприємств через ефективне управління їхньою фінансово-господарською діяльністю, а також шляхом формування оптимальної політики прямого оподаткування підприємницьких структур. Аналізуючи основні підходи науковців до визначення системи оціночних показників ефективності оподаткування, можемо стверджувати про існування спроб їхньої систематизації лише на рівні держави [2, с. 115]. Проте такі показники не дозволяють виявити вплив кожного із видів податків на ефективність фінансово-господарської діяльності підприємств.

На нашу думку, інвестиційна складова в процесі оподаткування насамперед стосується нарахування та сплати прямих податків підприємствами. Ураховуючи дослідження науковців [2; 3], а також відображений нами критичний аналіз загальної системи оподаткування, уважаємо за необхідне сформулювати систему індикаторів оцінки ефективності прямого оподаткування суб'єктів підприємства та відобразимо її на рис. 1.

На нашу думку, серед загальних індикаторів доцільно виділити наступні показники: коефіцієнт прямого оподаткування доходів, коефіцієнт прямого оподаткування витрат, загальний коефіцієнт прямого оподаткування підприємств,

а також показник навантаження підприємства та податком на прибуток. Методику розрахунку зазначених коефіцієнтів відображено в табл. 1.

Наукова та практична література містить лише деякі показники щодо оцінювання рівня податкового навантаження за всіма видами податків у сукупності та пов'язана переважно із податковим обліком податків, а саме: коефіцієнт еластичності податків, коефіцієнт бюджетної ефективності, коефіцієнт динаміки податків та граничний коефіцієнт податків [1; 4]. Такі показники, на нашу думку, також не враховують взаємозв'язку між існуючою системою оподаткування та рівнем інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання, а отже, не відображають інвестицій-

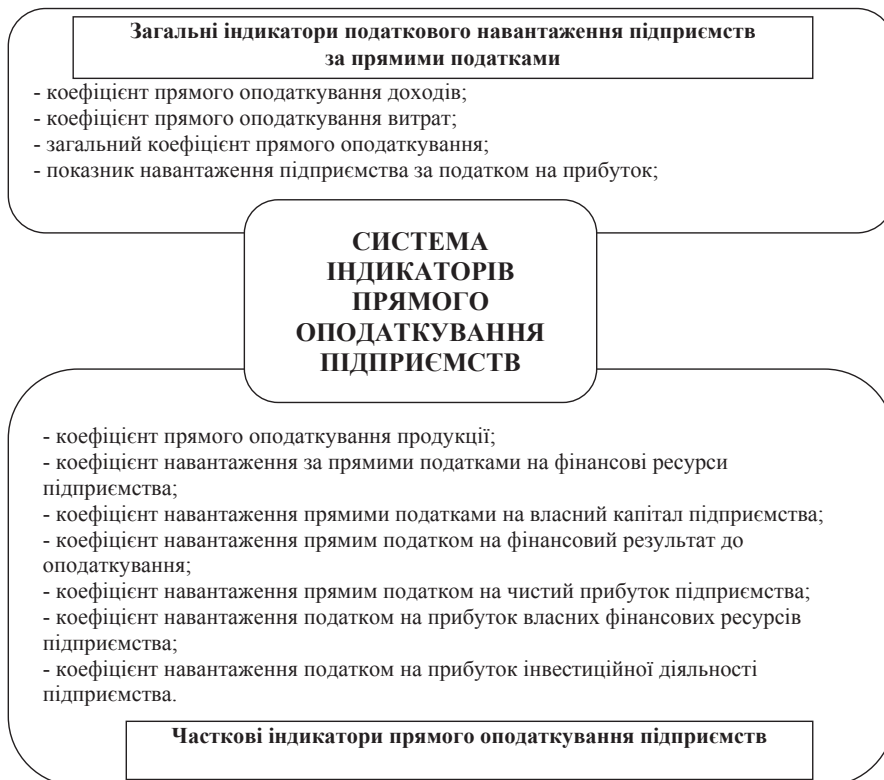

Рис 1. Система індикаторів оцінки інвестиційної ефективності прямого оподаткування підприємств

Таблиця 1
Загальні показники оцінки стану та інвестиційної ефективності прямого оподаткування підприємств

Показник	Методика розрахунку	Характеристика
Коефіцієнт прямого оподаткування доходів	$K_{под} = \frac{ПнП}{ВД} \times 100\%$ ПнП – податок на прибуток ВД – валовий дохід	Якщо $K_{под} < 1\%$, то податкове навантаження є низьким; якщо $1\% < K_{под} < 3\%$, то податкове навантаження є середнім за рівнем; якщо $K_{под} > 3\%$, то податкове навантаження є високим
Коефіцієнт прямого оподаткування витрат	$K_{под} = \frac{ПнП}{ВВ} \times 100\%$ ПнП – податок на прибуток ВВ – валові витрати	Якщо $K_{под} < 1\%$, то податкове навантаження є низьким; якщо $1\% < K_{под} < 3\%$, то податкове навантаження є середнім за рівнем; якщо $K_{под} > 3\%$, то податкове навантаження є високим
Загальний коефіцієнт прямого оподаткування підприємства	$K_{заг} = \frac{ПнП}{(В - А)} \times 100\%$ В – виручка від реалізації товарів, робіт та послуг; А – амортизаційні відрахування	Показує рівень навантаження податком на прибуток виручки від реалізації товарів, робіт та послуг
Показник навантаження підприємства за податком на прибуток	$Пнпнп = \frac{ПнП}{ДВ}$ $ДВ = ФОП + Н + А + ПнП + П$ ДВ – додана вартість; ФОП – фонд оплати праці; Н – нарахування на заробітну плату; А – амортизаційні відрахування; П – балансовий прибуток підприємства	Показує частку податку на прибуток підприємства в його доданій вартості, отриманій у результаті виробництва та реалізації продукції

Джерело: розроблено автором на основі [2–4]

ної складової прямого оподаткування підприємств. Запропоновані нами показники, методика їхнього розрахунку та характеристику відобразимо в табл. 2.

Кожен із запропонованих показників відображає фінансово-економічний аспект та міру впливу на показники фінансової діяльності підприємства, а також на можливість розширення суб'єктами господарювання інвестиційної діяльності.

Розвиток більшості галузей економіки України залежить від можливостей залучення інвестицій та інновацій у машинобудівний комплекс, оскільки дана галузь промисловості створює максимальні обсяги доданої вартості та має значні конкурентні переваги, а саме: низький рівень оплати праці при високому рівні кваліфікації найманих працівників, наявність достатнього обсягу виробничих площ, зручне розташування та ін.

Останнім етапом дослідження інвестиційної ефективності прямого оподаткування на підприємстві є аналіз фінансових коефіцієнтів інвестиційної ефективності прямого оподаткування підприємств. Результати розрахунків відобразимо, відповідно, у табл. 3 та табл. 4.

Розрахунки табл. 3 показують, що протягом 2011–2014 рр. на досліджуваних підприємствах ситуація щодо загальних показників інвестиційної ефективності прямого оподаткування майже не змінилась, а ті зміни, що відбулися, не свідчать про підвищення ефективності функціонування підприємства внаслідок поступового зниження ставок оподаткування податком на прибуток суб'єктів господарювання. Якщо розглядати детальніше, то видно, що коефіцієнт прямого оподаткування доходів на ДП «Луцький ремонтний завод Мотор» та ПАТ «СКФ Україна» протягом досліджуваного періоду мав тенденцію до зростання – на 10% та 17% відповідно. Його значення на обох підприємствах знаходилися в межах допустимих значень та свідчили про відносно невисокий рівень податкового навантаження, проте очікування від зниження ставок податку на прибуток, передбачених Податковим кодексом, не відбулося, і рівень податкового навантаження зріс.

Коефіцієнт оподаткування витрат ДП «Луцький ремонтний завод Мотор» зріс з 0,23 в. п. у 2011 р. до 0,41 в. п. у 2014 р., а на ПАТ «СКФ Україна» такий показник змінився з 0,04 до 0,13 в. п.

Таблиця 2

Методика визначення часткових показників оцінки стану та інвестиційної ефективності прямого оподаткування підприємств

Показник	Методика розрахунку	Характеристика
Коефіцієнт прямого оподаткування продукції	$K_{opr} = \frac{ПнП}{ОВ} \times 100\%$ ОВ – операційні витрати підприємства	Показує частку нарахованого податку на прибуток підприємства у витратах на виробництво та реалізацію продукції
Коефіцієнт навантаження прямими податками на фінансові ресурси підприємства	$K_{нфр} = \frac{ПнП}{ВБ} \times 100\%$ ВБ – валюта балансу; ПнП – обсяг нарахованого податку на прибуток	Показує рівень економічного розвитку суб'єкта господарювання та відображає, скільки грошових одиниць податку на прибуток платників припадає на одиницю майна підприємства
Коефіцієнт навантаження прямими податками на власний капітал підприємства	$K_{нвк} = \frac{ПнП}{ВК} \times 100\%$ ВК – власний капітал підприємства	Показує, скільки одиниць податку на прибуток припадає у одну грошову одиницю сформованого власного капіталу суб'єкта підприємницької діяльності
Коефіцієнт навантаження прямим податком на фінансовий результат до оподаткування	$K_{нфр} = \frac{ПнП}{ФР} \times 100\%$ ФР – фінансові результати до оподаткування підприємства	Відображає частку податку на прибуток підприємства в отриманому ним фінансовому результаті від господарської діяльності до оподаткування
Коефіцієнт навантаження прямим податком на чистий прибуток підприємства	$K_{нчп} = \frac{ПнП}{ЧП} \times 100\%$ ЧП – чистий прибуток підприємства	Характеризує, скільки одиниць податку на прибуток підприємства припадає на одиницю отриманого ним чистого прибутку
Коефіцієнт навантаження податком на прибуток власних фінансових ресурсів підприємства	$K_{нвфр} = \frac{ПнП}{ВФР} \times 100\%$ ВФР – обсяг власних фінансових ресурсів підприємства	Показує, скільки одиниць податку на прибуток генерує одна одиниця власних фінансових ресурсів підприємства
Коефіцієнт навантаження податком на прибуток інвестиційної діяльності підприємства	$K_{нід} = \frac{ПнП}{ОІ} \times 100\%$ ОІ – обсяг реальних та фінансових інвестицій підприємства	Відображає, скільки одиниць податку на прибуток припадає на одну одиницю здійснених підприємством інвестицій

Джерело: розроблено автором на основі [1; 3; 4]

Таблиця 3

Розрахунок загальних показників інвестиційної ефективності прямого оподаткування ДП «Луцький ремонтний завод Мотор» та ПАТ «СКФ Україна» протягом 2011–2014 рр.

	Рік			
	2011	2012	2013	2014
ДП «Луцький ремонтний завод Мотор»				
Коефіцієнт прямого оподаткування доходів	0,46	0,23	0,10	0,56
Коефіцієнт прямого оподаткування витрат	0,59	0,23	0,39	0,41
Загальний коефіцієнт прямого оподаткування підприємства	0,27	0,12	0,14	0,15
Показник навантаження підприємства за податком на прибуток	0,16	0,15	0,09	0,12
ПАТ «СКФ Україна»				
Коефіцієнт прямого оподаткування доходів	0,15	0,17	0,18	0,32
Коефіцієнт прямого оподаткування витрат	0,04	0,04	0,07	0,13
Загальний коефіцієнт прямого оподаткування підприємства	0,13	0,13	0,14	0,16
Показник навантаження підприємства за податком на прибуток	0,11	0,12	0,15	0,14

Такий показник знаходиться в межах допустимих значень, проте негативним є його стрімке зростання в динаміці. Виручка від реалізації товарів, робіт та послуг була обтяжена податком на прибуток у таких межах: на ДП «Луцький ремонтний завод Мотор» такий показник зріс незначно – з 12% в 2011 р. до 15% в 2014 р., а на ПАТ «СКФ Україна» його приріст протягом 2012–2014 рр. становив 3%, що, на нашу думку, є негативною тенденцією. Частка податку на прибуток у доданій вартості ДП «Луцький ремонтний завод Мотор» знизилася з 0,16 одиниць у 2011 р. до 0,12 в. п. у 2014 р., тоді як на ПАТ «СКФ Україна» такий показник мав тенденцію до зростання на 0,03 в. п. протягом 2011–2014 рр. Уважаємо, що внаслідок зростання рівня навантаження податком на прибуток на всі загальні ключові показники фінансово-господарської діяльності досліджуваних підприємств відсутній інвестиційний ефект від зниження ставок прямих податків підприємств.

Для більш детального аналізу впливу податку на прибуток на ефективність інвестиційної діяльності підприємства варто розрахувати часткові індикатори інвестиційної ефективності прямого оподаткування підприємств (табл. 4).

Отже, за результатами розрахунків часткових показників інвестиційної ефективності прямого оподаткування ДП «Луцький ремонтний завод Мотор» та ПАТ «СКФ Україна» протягом 2011–2014 рр. можемо зробити наступні висновки:

1) частка нарахованого податку на прибуток у витратах виробництва на ДП «Луцький ремонтний завод Мотор» мала тенденцію до зниження з 0,16 до 0,09 од., що було спричинено зниженням загального обсягу виробництва та реалізації продукції, тоді як на ПАТ «СКФ Україна» такий показник мав тенденцію до зростання на 4% з

2011 до 2014 р., що зумовлене зростанням обсягів нарахування податку на прибуток підприємства;

2) тенденція до зростання показника навантаження прямими податками на фінансові ресурси підприємства в обох досліджуваних підприємствах є зростаючою. Такі зміни вважаємо негативними для ефективності як фінансово-господарської діяльності досліджуваних підприємств у цілому, так і для їхньої інвестиційної активності зокрема;

3) на 1 грн. сформованого власного капіталу ДП «Луцький ремонтний завод Мотор» у 2014 р. припадало 0,07 грн. податку на прибуток, причому величина такого показника з 2011 р. була незмінною насамперед через одночасне зниження як обсягу нарахованого податку на прибуток, так і через зниження обсягу власного капіталу підприємства. На ПАТ «СКФ Україна» зміна досліджуваного показника зростає з 2011 до 2014 р. на 0,02 в. п., що відображає незначне зростання рівня навантаження власного капіталу податком на прибуток;

4) рівень навантаження прямими податками фінансового результату від господарської діяльності ДП «Луцький ремонтний завод Мотор» є достатньо високим та значно перевищує розраховані нами оптимальні ставки оподаткування (протягом 2011–2014 рр. такий показник становив від 22% в 2013 р. до 27% в 2014 р.). На ПАТ «СКФ Україна» даний показник має зростаючу тенденцію (мінімальне значення в 2011 р. – 25%, а максимальне значення в 2013 р. – 112%). Такі значення зумовлені високими ставками оподаткування та нарахуванням податків на надзвичайний прибуток;

5) на одиницю отриманого чистого прибутку ДП «Луцький ремонтний завод Мотор» у 2011 р. припадало 0,40 од. податку на прибуток, у 2014 р.

Таблиця 4

Розрахунок загальних показників інвестиційної ефективності прямого оподаткування ДП «Луцький ремонтний завод Мотор» та ПАТ «СКФ Україна» протягом 2011–2014 рр.

Показник	Період			
	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік
ДП «Луцький ремонтний завод Мотор»				
Коефіцієнт прямого оподаткування продукції	0,16	0,15	0,08	0,09
Коефіцієнт навантаження прямими податками на фінансові ресурси підприємства	0,05	0,06	0,06	0,07
Коефіцієнт навантаження прямими податками на власний капітал підприємства	0,07	0,08	0,04	0,07
Коефіцієнт навантаження прямим податком на фінансовий результат до оподаткування	0,28	0,29	0,22	0,27
Коефіцієнт навантаження прямим податком на чистий прибуток підприємства	0,40	0,39	0,25	0,32
Коефіцієнт навантаження податком на прибуток власних фінансових ресурсів підприємства	0,11	0,09	0,05	0,08
Коефіцієнт навантаження податком на прибуток інвестиційної діяльності підприємства	0,62	0,29	0,51	0,14
ПАТ «СКФ Україна»				
Коефіцієнт прямого оподаткування продукції	0,04	0,04	0,05	0,08
Коефіцієнт навантаження прямими податками на фінансові ресурси підприємства	0,04	0,05	0,06	0,06
Коефіцієнт навантаження прямими податками на власний капітал підприємства	0,06	0,07	0,07	0,08
Коефіцієнт навантаження прямим податком на фінансовий результат до оподаткування	0,25	0,36	1,12	0,44
Коефіцієнт навантаження прямим податком на чистий прибуток підприємства	0,33	0,56	0,45	0,46
Коефіцієнт навантаження податком на прибуток власних фінансових ресурсів підприємства	0,10	0,12	0,10	0,10
Коефіцієнт навантаження податком на прибуток інвестиційної діяльності підприємства	0,26	0,28	0,37	0,27

цей показник знизився до 0,32 од., що пов'язано зі зниженням прибутковості господарської діяльності підприємства. На ПАТ «СКФ Україна» у 2011 р. на 1 грн. чистого прибутку припадало 0,33 грн. податку на прибуток, а вже в 2014 році – 0,46 грн. Така тенденція є негативною;

6) 1 од. власних фінансових ресурсів ДП «Луцький ремонтний завод Мотор» генерує 0,11 од. чистого прибутку підприємства в 2011 р., у 2014 р. такий показник знизився до 0,08, що свідчить про зниження віддачі власних фінансових ресурсів та є негативним моментом. На ПАТ «СКФ Україна» такий показник залишився незмінним протягом 2011–2014 рр. та відображав, що на 1 од. власних фінансових ресурсів припадало 0,10 од. податку на прибуток підприємств. Така ситуація свідчить про зниження ефективності інвестиційної діяльності підприємства в цілому;

7) на ДП «Луцький ремонтний завод Мотор» на 1 од. здійснених підприємством інвестицій припадає 0,62 од. прямих податків у 2011 р., тоді як у 2014 р. його рівень становив 0,14 од. Така тенденція зумовлена суттєвим зниженням обсягів інвестиційної діяльності підприємства внаслідок зниження обсягів власних фінансових ресурсів. На ПАТ «СКФ Україна» такий показник протягом 2011–2014 рр. становив у середньому 27%. Це означає, що одна грошова одиниця інвестиційної діяльності підприємства генерувала 27 грошових одиниць податку на прибуток.

Уважаємо, що загальна тенденція як часткових, так і загальних індикаторів економічної ефективності прямого оподаткування на ДП «Луцький ремонтний завод Мотор» та на ПАТ «СКФ Україна» свідчить про те, що зниження ставок оподаткування податком на прибуток не призвело до економічного ефекту у вигляді нарощення обсягів інвестиційної діяльності обох досліджуваних підприємств, а рівень навантаження результатів господарської діяльності є вищим, ніж рекомендовані науковцями та практиками значення. Тенденція переважної більшості індикаторів є негативною, а тому проведене реформування прямого оподаткування підприємств вважаємо неефективним.

Висновки. Ураховуючи всі особливості справляння прямих податків та принципи формування системи прямого оподаткування суб'єктів господарювання, вважаємо, що ефективна система прямого оподаткування підприємств повинна відповідати таким критеріям: 1) система прямого оподаткування суб'єкта господарювання не повинна негативно впливати на рівень економічної активності платника податку; 2) трансакційні витрати зі сплати прямих податків мають бути мінімізованими; 3) система прямого оподаткування не повинна бути бар'єром для формування оптимальної організації процесу виробництва на підприємстві; 4) процес нарахування і сплати прямих податків не повинен перешкоджати накопиченню фінансових ресурсів та сприяти самофінансуванню підприємницьких структур.

Список літератури:

1. Корнус В. Оцінка податкового навантаження на рівні підприємств / В. Корнус, В. Квасов, О. Пономарьов // Економіст. – 2007. – № 10. – С. 17–19.
2. Мельник О.Я. Індикатори рівня розвитку національних податкових систем / О.Я. Мельник // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 4. – Т. 1. – С. 114–119.
3. Наказ ДПА «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо порядку складання плану-графіка перевірок суб'єктів господарювання та взаємодії між структурними підрозділами при їхньому проведенні» від 11 жовтня 2005 р. № 441 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.
4. Савченко В.Я. О методике определения налоговой нагрузки / В.Я. Савченко // Финансы. – 2005. – № 7. – С. 26–32.

Грынюк Р. Н.

Восточноевропейский национальный университет имени Леси Украинки

ОЦЕНКА ИНВЕСТИЦИОННОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРЯМОГО НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ

Резюме

Определена взаимосвязь между прямым налогообложением предприятий и их инвестиционной деятельностью. Исследован и предложен перечень общих и частных индикаторов инвестиционной эффективности прямого налогообложения предприятий, а также методика их расчета. Проведена оценка инвестиционной эффективности предприятий машиностроительного комплекса Волынской области на основе определенных показателей.

Ключевые слова: прямое налогообложение, инвестиционная деятельность, индикаторы оценки, инвестиционная эффективность прямого налогообложения, коэффициенты нагрузки по прямым налогам.

Hruniuk R. M.

Eastern European National University named after Lesya Ukrainka

EFFECTIVENESS EVALUATION OF INVESTMENT DIRECT BUSINESS TAXATION

Summary

In the article the author defines the relationship between the direct taxation of companies and their investment activities. Studied and proposed a list of general and partial indicators of investment efficiency direct taxation and method of their calculation. The estimation of investment efficiency machine-building enterprises of Volyn region based on predefined parameters.

Keywords: direct taxation, investment, evaluation indicators, investment effectiveness of direct taxation, load factors on direct taxes.